

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**USAID PROJECT FOR MEDIA
LEGAL REFORM AND
RESPONSIBLE MEDIA**

**ЦЕНТАР за
РАЗВОЈ на
МЕДИУМИ**

МОНИТОРИНГ НА СУДСКИТЕ СЛУЧАИ ЗА НАВРЕДА И КЛЕВЕТА

СКОПЈЕ, ЈУЛИ 2015

ПРОГРАМА НА УСАИД ЗА ЗАЈАКНУВАЊЕ НА НЕЗАВИСНИТЕ МЕДИУМИ ВО МАКЕДОНИЈА,
ПРОЕКТ ЗА ОДГОВОРНИ МЕДИУМИ И ЗАКОНОДАВНИ РЕФОРМИ ВО МЕДИУМСКАТА СФЕРА

Оваа публикација/извештај е подготвен/а од страна на Центарот за развој на медиуми со великодушна поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за Меѓународен Развој (УСАИД). Мислењата изразени во оваа публикација му припаѓаат на Центарот за развој на медиуми и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за Меѓународен Развој или на владата на Соединетите Американски Држави.

МОНИТОРИНГ НА СУДСКИТЕ СЛУЧАИ ЗА НАВРЕДА И КЛЕВЕТА

ИЗВЕШТАЈ БР. 6
(АПРИЛ – ЈУНИ 2015)

ПОДГОТВИЛ:
М-Р ВЛАДИМИР МЕДАРСКИ

СКОПЈЕ, ЈУЛИ 2015

ВОВЕД

Центарот за развој на медиуми, во рамките на програмата на УСАИД за зајакнување на независните медиуми во Република Македонија и Проектот за одговорни медиуми и законодавни реформи во медиумската сфера, во периодот април- јуни 2015 година, ги набљудуваше судските постапки, поведени според Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, пред Основниот суд Скопје 2 Скопје.

Имајќи го предвид фактот дека Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета е од исклучително значење за слободата на изразување и слободата на медиумите во Република Македонија, како и неизвесноста од ефектите на неговата имплементација, Центарот за развој на медиуми, континуирано ги мониторира судските случаи за навреда и клевета во кои се вклучени новинари, уре-

дници и медиуми, но и случаите во кои како странки се јавуваат и државни функционери.

Покрај директното следење на овие предмети и присуството на одржаните рочишта, ЦРМ е во постојан контакт и со Апелациониот суд во Скопје, во однос на тоа дали тој се има изјаснето по жалбените постапки за веќе донесените пресуди од Основниот суд.

Мониторингот се фокусира на спроведувањето на Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, постапувањето на судиите при примената на материјалниот и процесниот закон во судските постапки, примената на праксата на Европскиот суд за човекови права, на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, како и на другите меѓународни документи и принципи за заштита на слободата на изразување.

ДОЛГИ ПРОЦЕСИ, ДВОЕН АРШИН НА СУДЕЊЕ, НЕМАТЕРИЈАЛЕН НАДОМЕСТ НА ШТЕТА

Во периодот април- јуни 2015 година, Центарот за развој на медиуми, во Основниот суд Скопје 2 Скопје, следеше 28 судски предмети на 52 рочишта. Во ова тромесечје, пред Основниот суд во Скопје, поведени се 4 нови предмети за навреда и клевета, во кои како една од странките се јавуваат новинари или медиуми. До моментот на пишување на овој извештај, ниту за еден од новите предмети нема одржано подготвително рочиште бидејќи се чека одговор на тужба.

Во последните дванаесет месеци, завршени се 56 случаи, но поголемиот дел од пресудите сè уште не се готови односно не им се доставени на странките, а за дел сè уште се води жалбена постапка пред Апелациониот суд.

Ситуацијата со ненавременото изработување на пресудите во основниот суд и нивно задоцнето доставување до странките доведува до тоа некои од постапките за навреда и клевета да траат и повеќе од 2 години, од моментот на поднесување на тужбата, па се до нејзиното правосилно завршување. Ваквото одолговлекување е во спротивност со Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, според кој во член 22 став 1 се наведува дека постапките се итни.

Дел од причината за развлекувањето на судските случаи најверојатно лежи во фактот дека овие случаи ги водат само тројца судии кои истовремено постапуваат и по други предмети кои не се однесуваат на навредата и клеветата. Едновремено, од неофицијални

извори блиски на судот, Центарот за развој на медиуми, дознава дека бавноста во изготвувањето на пресудите веројатно се должи и на фактот дека во судот се вработуваат лица по партиска линија кои не се стручни и компетентни да ги извршуваат доделените работни задачи.

Инаку, кога станува збор за навредата и клеветата, новинарството и натаму претставува најтужена професија. Ваквата состојба пред сè, се должи на големиот број предмети кои се водат против новинари или медиуми односно на трендот со кој судските постапки поведени според Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета се користат како еден од многуте механизми за контрола и притисок врз критичките новинари и медиуми во Македонија.

Во овој период на мониторинг, пред Основниот суд завршија следниве предмети:

1. П4 333/14 Сергеј Самсоненко против Плус медија спорт, Никола Ѓуровски, Стеван Цаневски и Владимир Булатовски,
2. П5 42/15 Сашо Ордановски против Панде Колемишевски,
3. П4 436/14 Драган Павловиќ Латас против Саше Ивановски и Мактел
4. П4 229/13а Едмонд Карлиу против Дејан Николовски и НЕТПРЕС и
5. П4а 4/14 Елизабета Канчевска Милевска против Петре Шилегов

Од објавените одлуки може да заклучиме

дека двојниот аршин на судење сè уште е присутен односно судиите ја штитат слободата на изразување единствено во случаите кога не се инволвирани високи функционери од власта, додека во предметите во кои се вклучени функционери, судиите постапуваат во корист на власта и не ја почитуваат Европската конвенција за човекови права, ниту пак, праксата на Судот во Стразбур.

Забележливо е дека во овој период на мониторинг, Судот почесто почна да го применува принципот на досудување непарична

отштета, според кој приоритет имаат механизмите на непарично обесштетување доколку тоа во значителна мера ја реституира репутацијата на тужителот.

Така, Судот во случаите П4 229/13а и П4а 4/14 донесе одлуки со кои кај тужените се утврдува одговорност за навреда или клевета, но на тужителите не им се определува материјален надомест за претрпената штета. Овие одлуки ќе бидат предмет на анализа на ЦРМ откако ќе станат правосилни.

АНАЛИЗА НА ПРАВОСИЛНИ ПРЕСУДИ

СЛУЧАЈ: ГОРДАНА ЈАНКУЛОВСКА ПРОТИВ ПЕТРЕ ШИЛЕГОВ

Во овој предмет, тужителот- Гордана Јанкуловска, во тоа време министер за внатрешни работи, бараше од Судот да утврди постоење граѓанска одговорност за клевета кај тужениот Петре Шилегов, како и надомест на нематеријална штета во износ од 1.000.000 денари, затоа што, тужениот, на прес-конференции на СДСМ, како портпарол на оваа партија, за тужителката изнел неистинити факти, штетни за нејзините чест и углед, па со тоа ги повредил и нејзините лични права.

Првостепениот суд врз основа на предложените докази и исказите на странките, делумно го усвои тужбеното барање, односно утврди постоење на клевета и го задолжи тужениот да ѝ плати на тужителката износ од 500.000 денари, на име надомест на нематеријална, затоа што на прес-конференција

на СДСМ, меѓу другото рекол: “Гордана Јанкуловска, откако седнала во министерската фотеља во МВР само во станови го зголемила својот имот за 200 илјади евра. Дали со чесна министерска плата за 5 години се доаѓа до заработка од 200 илјади евра. Како и успеа на чесната министерка толку да го зголеми својот имот со две плати во државната администрација?”

Апелациониот суд ја усвои жалбата на тужениот, ја укина пресудата на првостепениот суд и предметот го врати на повторно одлучување, затоа што основниот суд сторил суштествени повреди на парничната постапка, односно обжалената пресуда е нејасна, неразбирлива и не содржи доволно образложени причини за клучните факти од кои првостепениот суд се раководел при носењето на одлуката. Исто така, Апелациониот суд оценил дека е погрешно и нецелосно утврде- на фактичката состојба, а со тоа е направена

и погрешна примена на материјалното право.

Апелациониот суд, според ЦРМ, правилно оценил дека Основниот суд не утврдил дали во конкретниот случај може да стане збор за клевета и дали од доказите произлегува дека кај тужениот постоела зла намера за тенденциозно да ја деградира личноста на тужителката, или целта на тужениот била како портпарол на политичка партија, во смисла на член 10 од ЕКЧП, да го изрази своето мислење во насока на давање сериозна критика, заснована на факти добиени од Државната комисија за спречување корупција.

Исто така, првостепениот суд не утврдил дали тужениот сакал само да иницира постапка од надлежните органи за испитување на потеклото на имотот на тужителката, која во тој период била министер за внатрешни работи т.е. носител на јавна функција (со самото тоа и предмет на интерес на јавноста) и која како функционер требало да покаже поголем праг на толеранција при соочување со критика.

Едновременно, првостепениот суд не утврдил дали тужениот при читањето на документите издадени од Државната комисија за спречување на корупција (анкетни листови за имотна состојба) имал основана причина да верува во податоците или требало да се сомнева во нивната вистинитост. Поради ова, првостепениот суд не утврдил дали изјавите на тужениот се личен напад врз тужителката, или тој, како портпарол на политичка партија во рамките на слободата на јавно изразување и слободата на политичка дебата, пренел и пласирал податоци добиени од надлежен орган во функција на заштита на јавниот интерес и поттикнувањето на јавна дебата.

Иако, Апелациониот суд правилно постапил при носењето на одлуката, сепак, се наметнува прашањето, зошто овој суд и покрај сите расположливи докази и увидувања на пропусти кај основниот суд, не донел одлука со која ќе ја укине пресудата или ќе ја преиначи.

Со одлуката предметот да се врати на повторно одлучување, Апелациониот суд всушност ја префрла одговорноста кај првостепениот суд и со тоа ја наметнува дилемата дали на ваков начин сака да ги избегне можните притисоци врз него, затоа што, тужителката е поранешен министер за внатрешни работи и висок функционер во владејачката партија. Едновременно, останува отворено и прашањето зошто Апелациониот суд не ја донесе одлуката порано и дали одлуката ќе беше иста доколку Гордана Јанкуловска и натаму беше министер за внатрешни работи.

СЛУЧАЈ: ИГОР СЕРАФИМОВСКИ ПРОТИВ ЛЌУБИША АРСИЌ

Одлуката за случајот во кои како странки се јавуваат Игор Серафимовски против Ќубиша АрсиЌ, може да кажеме дека претставува пример за правилна примена на Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, на меѓународните принципи и стандарди, како и пример, за воспоставување добра судска пракса.

Во овој предмет, тужителот бара да се утврди одговорност за клевета, затоа што, тужениот во текст со наслов „Со мама и тато во НАТО“, објавен во неделникот Глобус, навел дека „нововработените во Министерството за одбрана земаат плата според партиската заслуга и блискоста до раководните органи, а не според стручноста. Така, на пример, возачот на заменик-министерот Игор Серафимовски, прима плата од 30.000 денари, колку што е и платата на помошник-раководител со високо образование и најмалку 5 години стаж“.

Судот при утврдувањето на фактичката состојба и при донесувањето на одлуката, во целост се придржувал кон Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета и кон меѓународните акти. Правилно оценил дека тужениот како новинар, немал намера да им наштети на честа и угледот на тужителот,

туку поентата од која се водел била отворање прашања од јавен интерес, како што се вработувањето синови и ќерки на високи функционери во Министерството за одбрана и нивните месечни примања. И самиот наслов на текстот упатува на тоа дека фокусот е насочен главно кон лицата вработени со помош на родителите- функционери.

Според ЦРМ, Судот правилно заклучил дека тужениот вршејќи ја својата професија постапувал со добра намера и за тема од општ интерес, дека ги почитувал обврските и одговорностите при остварувањето на својата слобода на изразување и дека ги запазил новинарските стандарди кога пред јавноста презентирал документ- список на лица времено вработени во Министерството за одбрана преку агенцијата Проспект-Прилеп.

Дека сето ова преставува пласирање информации од јавен интерес, го потврди и фактот што после овој текст, во Собранието на РМ беа покренати и пратенички прашања за платите и вработувањата во Министерството за одбрана.

СЛУЧАЈ: СЕАВУС И НОВИНСКА АГЕНЦИЈА МАКФАКС ПРОТИВ РИСТО ПОПОВСКИ, СВЕЗДАН ГЕОРГИЕВСКИ И ГЛОБУС МЕДИА СИСТЕМ

Тужителите Сеавус и Макфакс, во овој случај, бараат да се утврди одговорност за клевета кај тужените Ристо Поповски, Свездан Георгиевски и Глобус, затоа што Поповски, во интервју дадено за неделникот Глобус („Барам Сивус да ми го врати Макфакс“), имал намера да им наштети на тужителите преку изнесување неистини, како и да се утврди одговорност за клевета кај Свездан Георгиевски затоа што, како помошник на главниот и одговорен уредник дозволил да се објави спорниот текст. Во текот на постапката, тужбата спрема неделникот Глобус беше повлечена од страна на тужителите, па така Свездан

Георгиевски од тужен како помошник- уредник, стана тужен новинар кој го изработил спорниот текстот.

Судот оцени дека во спорниот текст нема неистинити факти, штетни за угледот на тужителите, туку дека тужениот Ристо Поповски само го искажал своето субјективно мислење за ситуацијата во Макфакс. Ваквата пресудата претставува воспоставување добра судска пракса која се темели на почитување на Европската конвенција за човекови права.

ЦРМ, смета дека судот правилно постапил и кога утврдил дека кај тужениот Свездан Георгиевски, како автор на текстот и новинар кој го интервјуирал првотужениот Ристо Поповски, не може да постои одговорност за клевета бидејќи тој не може да одговара за ставовите изнесени од Поповски. Воедно и праксата на Судот од Стразбур, вели дека нема одговорност на новинарот за ставовите на неговите соговорници, ниту пак, новинарот има обврска формално да се ограда од таквите ставови (случај Јерсилд против Данска-пресуда од 1994 година).

ЗАКЛУЧОЦИ

Во последните дванаесет месеци, завршени се 56 случаи, но поголемиот дел од пресудите сè уште не се готови, а за дел сè уште се води жалбена постапка пред Апелациониот суд. Ситуацијата со ненавременото изработување на пресудите во основниот суд и нивното задоцнето доставување до странките доведува до тоа некои од постапките за навреда и клевета да траат и повеќе од 2 години. Ваквото одолговлекување е во спротивност со Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, според кој постапките се итни.

Дел од причината за развлекувањето на судските случаи најверојатно лежи во фактот дека овие случаи ги водат само тројца судии кои истовремено постапуваат и по други предмети кои не се однесуваат на навредата и клеветата. Едновремено, од неофицијални извори блиски на судот, Центарот за развој на медиуми, дознава дека бавноста во изготвувањето на пресудите веројатно се должи и на фактот дека во судот се вработуваат лица по партиска линија кои не се стручни и компетентни да ги извршуваат доделените работни задачи.

Од објавените одлуки може да заклучиме дека двојниот аршин на судење сè уште е присутен односно судиите ја штитат слободата на изразување единствено во случаите кога не се инволвирани високи функционери од власта, додека во предметите во кои се вклучени функционери, судиите постапуваат во корист на власта и не ја почитуваат Ев-

ропската конвенција за човекови права, ниту пак, праксата на Судот во Стразбур.

Забележливо е дека во овој период на мониторинг, Судот почесто почна да го применува принципот на досудување непарична отштета, според кој приоритет имаат механизмите на непарично обесштетување доколку тоа во значителна мера ја реституира репутацијата на тужителот.

Во случајот Гордана Јанкуловска против Петре Шилегов, Апелациониот суд ја усвои жалбата на тужениот, ја укина пресудата на првостепениот суд и предметот го врати на повторно одлучување. Иако, Апелациониот суд правилно постапил при носењето на одлуката, сепак, се наметнува прашањето, зошто овој суд и покрај сите расположливи докази и увидувања на пропусти кај основниот суд, не донел одлука со која ќе ја укине пресудата или ќе ја преиначи.

Со одлуката предметот да се врати на повторно одлучување, Апелациониот суд всушност ја префрла одговорноста кај првостепениот суд и со тоа ја наметнува дилемата дали на ваков начин сака да ги избегне можните притисоци врз него, затоа што, тужителката е поранешен министер за внатрешни работи и висок функционер во владејачката партија. Едновремено, останува отворено и прашањето зошто Апелациониот суд не ја донесе одлуката порано и дали одлуката ќе беше иста доколку Гордана Јанкуловска и натаму беше министерка за внатрешни работи.

НВО ИНФОЦЕНТАР

АНЕКС 1

МОНИТОРИНГ НА МЕДИУМИТЕ ЗА ЗАКОНОТ И СЛУЧАИТЕ ЗА НАВРЕДА И КЛЕВЕТА ПРОТИВ НОВИНАРИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА

(АПРИЛ - ЈУНИ 2015)

ПОДГОТВИЛЕ:
ЕЛЕНА СИМОНОСКА
БИЛЈАНА БЕЈКОВА

СКОПЈЕ, ЈУЛИ 2015

ИЗВЕШТАЈ

НВО Инфоцентарот, за потребите на Програмата на УСАИД за јакнење на независните медиуми и Проектот за одговорни медиуми и законодавни реформи во медиумската сфера кој го спроведува Центарот за развој на медиуми, реализира постојан мониторинг и анализа на јавната дебата во медиумите за промената на Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, како и случаите за навреда и клевета во кои се вклучени новинари и медиуми.

Во мониторингот се вклучени 16 традиционални и нови медиуми - весници: Утрински весник, Нова Македонија, Дневник, Слободен печат и Вечер; неделници: Фокус; телевизии (централни информативни емисии): Канал 5, Сител, Телма, МРТ1 и 24 Вести, и портали: А1.он, Курир, Република, Плусинфо и НоваТВ.

Предмет на анализа се новинарските текстови и прилози, колумните, фотографиите и другите илустрации поврзани со написите и со темите вклучени во мониторингот.

Во периодот од 30 април до 1 јуни 2015 година, во мониторираните медиуми се регистрирани вкупно 470 новинарски написи и прилози посветени на медиумските закони и медиумските слободи. Од нив, само 15 или 3,2 % се посветени на Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, како и на случаите за навреда и клевета во кои се вклучени новинари и медиуми.

Повеќето од објавените прилози се однесуваат на една судска разрешница, случајот

Гордана Јанкуловска против Петре Шилегов и на една најава за тужба за клевета од страна на тогашниот директор на Управата за безбедност и контраразузнавање (УБК), Сашо Мијалков, против лидерот на СДСМ Зоран Заев.

Дневник, Вечер, Курир, 24 вести и Слободен печат, на 1 април, преку извештај ја информираа јавноста за намерата на Мијалков, веднаш по објавувањето на т.н. 15 „бомба“ од страна на СДСМ со прислушувани телефонски разговори за начините при набавка на опрема за прислушување од страна на УБК.

Одлуката на Апелациониот суд да ја усвои жалбата на Шилегов и да ја укине пресудата на првостепениот суд, во форма на извештај од соопштението на судот, беше објавена во 5 медиуми.

Малиот број медиумски прилози покажува дека опаѓа интересот кај медиумите да ја следат примената на Законот и неговото влијание врз слободата на изразување, па дури и кога станува збор за случаи во кои се вклучени медиуми или новинари, што не е случај кога се вклучени високи владини или државни функционери.

Информирањето за „навредата и клеветата“ се врши преку изјави и ставови на релевантни личности и институции, а многу малку или воопшто медиумите не објавуваат прилози кои имаат аналитичка содржина. Новинарите не ги наметнуваат темите, туку само ги следат и за нив информираат главно преку жанровите вест и извештај.